

CHILE, LA MEMORIA OBSTINADA

1846

Patricio Guzmán, 1997

ESTREA EN NUMAX: 22.10.2026 | V.O. | 59 min

No ciclo In Memoriam, recordamos a figura do gran documentalista chileno Patricio Guzmán coa proxección dunha das súas obras máis emocionantes presentada pola cineasta Margarita Ledo Andión.

En 1997, máis de dúas décadas despois dos feitos que filmara no lendario documental "La batalla de Chile", Patricio Guzmán volve a Santiago cámara en man. O seu obxectivo é buscar algúns dos protagonistas dese documental, aos que participaron nos feitos relatados. "Chile, la memoria obstinada" non é un exercicio de nostalxia. É, antes que nada, una sentida reflexión sobre o esquecemento programado, sobre a prohibición de recordar, sobre as trampas que a memoria nos xoga e tamén unha ollada ás novas xeracións e a súa fragmentaria opinión sobre o Chile que pasou.

Título orixinal: Chile, la memoria obstinada

Ano: 1997

Duración: 59 minutos

Idioma orixinal: Español

Dirección: Patricio Guzmán

Guión: Patricio Guzmán

Música: Robert Marcel Lepage

Fotografía: Éric Pittard, Pablo Saura

Produtora: La Sept-Arte, Les Films d'Ici, National Film Board of Canada (Canadá)

Facer as contas coa historia

Baixo o fermoso título de *La memoria obstinada*, Patricio Guzmán deambula polos meandros do tempo anos despois de ser testemuña dun momento irrepetible. Meterse co tempo é demostrar as cualidades no dominio dunha arte que é esencialmente un xesto da memoria. Guzmán decide explorar as pegadas da memoria colectiva, da individual e da súa propia, incluíndo no deseño da súa obra actual a proba da vixencia posible da súa obra anterior. A estratexia que aquí segue é a de revisar *La batalla de Chile* buscando a persoas que algunha vez apareceron na batalla para que se recoñezan no que foron e no que agora son, o que devén nunha estremecedora inmersión nas dores, superadas ou non, dunha sociedade. Algúns testemuños resultan inesquecibles, como o da lavandeira que termina servindo a Allende e lembra eses días como os máis maravillosos da súa vida, ou o proceso dun grupo de veciños para identificar a unha muller que cando a atopan enumera os nomes completos dos seus cinco parentes máis próximos, todos desaparecidos.

A constante oscilación entre o pasado histórico e o presente permítelle a Guzmán xogar coa montaxe. Un exemplo notable, entre varios outros, parte da man dun dos ex GAP, que motivou unha dramática foto sobre a que despois o pintor Balmes realizou un cadro, que desde o presente el explica como un motivo puramente plástico. Un periplo no que un feito real vai derivando en estético, un xesto desvelado polo cine e transformado en símbolo. Algo similar ao que sucedeu co material documental do propio Guzmán, xurdido como urxencia política dun momento e derivado co paso do tempo en obxecto dunha análise máis expresiva ca continxente.

Talvez por iso mesmo *La memoria obstinada* resulta tan significativa e conmovedora, xustamente porque na súa propia estratexia narrativa está incluído o necesario cambio de perspectiva que os novos tempos trouxeron, sen que isto signifique unha condena do presente a prol das consignas xa sepultadas do pasado. Isto evidénciase con crueza no retórico discurso do actor Ernesto Malbrán, indispensable para comprobar que “nós os de entón xa non somos os mesmos”, como diría Neruda.

Se os textos acompañantes podían resultar redundantes en *El primer año* (1972), aquí Guzmán sèrvese de silencios tremendamente elocuentes, como o do pai do desaparecido camarógrafo Jorge Müller, antigo colaborador do propio Guzmán e responsable dalgúns dos vibrantes materiais de *La batalla de Chile*, ou as pausas cargadas de significado de dona Hortensia Bussi solicitando a devolución dos seus álbums familiares. E é que o tema da memoria non necesita de estridencias nin das énfases doutroa, abundan xestos e silencios. Tempo envasado, cine puro.

Tal exemplar contención do conxunto vese un pouco desbordada cara ao final co pranto incontido dun grupo de mozos despois dunha proxección de *La batalla de Chile*, pero que é expresión auténtica dunha catarse necesaria, especialmente para aqueles que non naceran cando todos estes acontecementos ocorreron. É o que busca un filme como este: unha exploración do pasado desde o presente para facer as contas cunha historia dramática e podela colocar nun lugar en que as paixóns xa non a terxiversen máis. Aínda que nos siga doendo por toda a eternidade, grazas ao cine.